EBA
ENTREPRENØRFORENINGEN
BYGG OG ANLEGG

Middelthuns gate 27
Postboks 5485 Majorstuen
0305 Oslo

Tel: 23 08 75 00
Fax: 23 08 75 30
E-post: firmapost@eba.no
www.eba.no

Org. nr. 971 031 735

Nærings- og fiskeridepartementet
Postmottak@nfd.dep.no

Brevet er kun sendt per e-post

Dato: 04.05.2018

Innspill til Stortingsmelding om offentlige anskaffelser

1. Innledning

Det vises til oppfordring fra Nærings- og fiskeridepartementet datert 26 mars 2018 hvor det bes om innspill knyttet til næringslivets utfordringer ved offentlige anskaffelser.

Entreprenørforeningen - Bygg og Anlegg er en NHO-tilsluttet bransjeorganisasjon for entreprenører. Vi har 235 medlemmer med til sammen 26 000 ansatte. Våre medlemmer omsetter for ca 100 milliarder kroner og spenner fra landets største entreprenørbedrifter til mindre håndverksbedrifter og spesialentreprenører.

Vi vil innledningsvis påpeke at vi ser svært positivt på at departementet har tatt initiativ til en stortingsmelding om offentlige anskaffelser. Reglene om offentlige anskaffelser og innkjøpspraksis er av stor betydning for vår næring. Det er snart 10 år siden forrige stortingsmelding om dette temaet, St meld 36 (2008-2009) "Det gode innkjøp". Mange av utfordringene som ble tatt opp i denne stortingsmeldingen som effektivisering og økt bestillerkompetanse, gjør seg fortsatt gjeldende.

I forlengelsen av arbeidet med bestillerkompetansen, mener EBA det er viktig å peke på behovet for en veiledningstjeneste. De har tjenesten i mange land, deriblant i Sverige. Vi beskriver dette nærmere nedenfor i tillegg til tema som innføring av tilsyn, bruk av fremforhandlede standardvilkår, mer tilgjengelig tall og statistikk om offentlige innkjøp mv.

Ellers vil vi gjerne kommentere at de nye bestemmelsene om bruk av lærlinger og muligheten til å begrense antall ledd i leverandørkjeden, er positivt mottatt i vår næring. Disse bestemmelsene er viktige bidrag til at unge får fullført sin fagutdanning og vi får mer seriøse aktører.

2. Etablering av veiledningstjeneste – «helpdesk»

Det bør etableres en muntlig veiledningstjeneste som kan veilede oppdragsgiverne om ulike rettslige og innkjøpsfaglige spørsmål. Flere EØS og OECD-land, deriblant Sverige, har en slik tjeneste. Behovet for en slik tjeneste har vært påpekt av både oppdragsgiversiden og leverandørsiden i flere år. EBA mener dette bør kunne være et forholdsvis enkelt tiltak som vil kunne bidra til effektivisering og kompetanseheving. Flere av organisasjonene i NHO har slik tjeneste for sine medlemmer, deriblant EBA, og vi bidrar gjerne med erfaring på hvordan en slik tjeneste kan opprettes og drives. Tjenesten kan for eksempel legges til Difi.

3. Innføring av tilsyn med offentlige anskaffelser

Regelverket om offentlige anskaffelser ivaretar viktige samfunnshensyn. EBA mener det bør etableres et offentlig tilsyn av regelverket. Hovedbegrunnelsen er at det er urimelig at overvåkingen av regelverket bare skal besørges av leverandører når samfunnet også har en interesse i at regelverket overholdes. Tilsynet må kunne ta initiativ til å føre tilsyn med anskaffelser basert på egne undersøkelser eller tips.

I både Finland og Sverige har de et tilsyn som er lagt til konkurrensverket. Per 2017 har Finland et tilsyn bestående av 5 ansatte og Sverige et tilsyn med 15 ansatte.

EBA har utarbeidet et oversiktsnotat over innretningen av tilsyn i Sverige, vedlagt som vedlegg nr 1 som også omtaler "helpdesk" ordningen. En enkel sammenligning av tilsyn i Sverige og Finland på blant annet budsjett og arbeidsmetode foreligger i et referat fra et Nordisk samarbeidsmøte om tilsyn den 31.05.2017, jf vedlegg 2.

Tilsyn med offentlige anskaffelser støttes av seniorrådgiver Bjørn H Wikasteen i KS sekretariatet IKS. I en artikkel fra 24.01.2018 påpeker han at risikoen ved å bryte regelverket er for lav, og at leverandører ofte vegrer seg for å klage av frykt for å bli utestengt i senere konkurranser, jf vedlegg nr 3

Lenke til artikkel: https://www.anbud365.no/risikoen-forbundet-med-bryte-regelverket-er-lav-trenger-en-tilsynsordning/

Administrerende direktør Ingerid Dahl Hovland i Nye Veier tok til orde for tilsyn med regelverket om offentlige anskaffelser for å sikre seriøsitet i en artikkel fra 25.01.2017, jf vedlegg nr 4.

Lenke til artikkel: http://www.bygg.no/article/1301495

4. Bruk av fremforhandlede standardvilkår

I foa § 8-12 fremkommer at "Der det finnes fremforhandlede og balanserte kontraktsstandarder, skal oppdragsgiveren som hovedregel bruke disse."

Bruk av standardkontrakter er forutsigbart og bidrar til lavere transaksjonskostnader i tillegg til en hensiktsmessig risikofordeling mellom partene. I de aller fleste bygg- og anleggsanskaffelser benytter oppdragsgivere i dag standardkontrakter. Utfordringen for våre medlemmer er at oppdragsgiver ofte gjør avvik fra standardkontraktene uten at dette fremstår hensiktsmessig eller nødvendig. Etter EBAs vurdering er dette et brudd med anbefalningen i foa § 8-12. Avvikene leder til merarbeid med å beregne ofte vanskelig kalkulerbar risiko og reduserer antall tilbydere.

Det kan videre se ut som det er for liten kontroll, især i mindre kommuner, av om det er gjort avvik fra standardkontraktene når konkurransegrunnlaget utformes av eksterne rådgivere.

Et eksempel på et problematisk avvik fra de ulike standardkontraktene innenfor bygg- og anleggsanskaffelser, er fjerningen av bestemmelser som tar sikte på å løse tvister i prosjektet underveis. I bygge- og anleggsprosjekter som ofte har beskrivelser av et stort volum materialer og arbeid, kan det oppstå uenighet om et arbeid er omfattet av kontrakten eller ikke. Uansett uenighet pålegger standardkontraktene entreprenørene en plikt til å utføre arbeidet selv om det er omtvistet. Motsvaret til denne plikten i de ulike standardene, er mulighet for løsning av uenigheten underveis i kontraktsforholdet ved bruk av en oppmann. Når denne muligheten er fjernet, kan omtvistede beløp hope seg opp. Dette er utfordrende for entreprenøren og kan skape likviditetsproblemer, især i

kontrakter med store volum. For fem av EBAs medlemsbedrifter innenfor anleggssektoren beløper summen på omtvistede beløp seg til ca 5 mrd NOK (omfatter krav og motkrav).

Betydningen av å bruke balanserte kontrakter er viktig og bør omtales i Stortingsmeldingen. Bruk av særvilkår eller annet som skaper ubalanse i kontraktsforholdene er dessverre omfattende, og i kommunene er det for liten kontroll med hvilke avvik som gjøres av kommunens rådgivere ved utarbeidelsen av konkurransegrunnlag. Vår næring opplever positiv effekt av at departementet minner om plikten til å bruke fremforhandlede standardvilkår der de finnes, sist i brev fra Nærings- og fiskeridepartementet datert 17.2.2017. Vi ber om at departementet gjør dette i et nytt brev i 2018. Dette vil sikre forutsigbarhet, like konkurransevilkår og bidra til økt konkurranse.

5. Leverandørdialog

Leverandørdialog er en del av nøkkelen til en vellykket anskaffelse. Oppdragsgiver må kjenne leverandørmarkedet. Det må opprettes en dialog med markedet forut for anskaffelsen for å optimalisere innkjøpet eller legge til rette for innovasjon, især ved komplekse anskaffelser. Dagens bestemmelse om markedsdialog har bidratt positivt til å fremme leverandørdialogen. Det samme har Leverandørutviklingsprogrammets arbeid. EBA mener likevel det trengs mer veiledning og verktøy for oppdragsgivere og leverandører om hvilke tema som bør tas opp for å få en mer optimal og hensiktsmessig konkurransegjennomføring.

6. Evaluering av nye regler

Effekten av innførte endringer i regelverket fra 1.1.2017, herunder den nye tilbudsprosedyren og økt adgang til forhandling i anskaffelsesforskriften del II, bør evalueres. Hevingen av terskelverdien for når en anskaffelse må kunngjøres bør også evalueres. En for høy nasjonal terskelverdi kan ha uheldige samfunnsmessige effekter. Blant annet vil useriøse bedrifter som ikke satser på lærlinger kunne få større spillerom. Her vises det til innspill i Stortingsmeldingen fra BNL.

7. Bedre statistikk og tall for offentlige anskaffelser

I Norge er det sparsomt med tilgjengelig tall og data over innkjøp. Vi savner en oversikt over antall kunngjorte innkjøp, oversikt over antall klager knyttet til offentlige innkjøp, antall tilbydere i snitt i ulike markedssegmenter over og under EØS-terskelverdi, hvilke oppdragsgivere som står for størsteparten av volumet av innkjøp etc. Slike tall og data bør samles inn og publiseres årlig slik det gjøres eksempelvis i Sverige, jf rapport i lenke nedenfor.

http://www.konkurrensverket.se/globalassets/publikationer/rapporter/rapport_2017-11.pdf

Med slik samlet statistikk vil det blant annet være enklere å se effekt av ulikt regelverk og praksis over og under terskelverdi og i ulike markedssegmenter.

Vennlig hilsen
ENTREPRENØRFORENINGEN – BYGG OG ANLEGG

for Kari Sandberg
Administrerende direktør

Vedlegg:

1. Notat om tilsyn av offentlige anskaffelser i Sverige og "helpdesk"
2. Møtereferat fra nordisk møte om tilsyn av offentlige anskaffelser
3. Artikkel fra anbud 365 skrevet av Bjørn H. Wikasteen
4. Artikkel fra Byggeindustrien skrevet av Ingrid Dahl Hovland